

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ НА БАЗІ ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА MOODLE

У статті зроблено теоретичний аналіз форм та методів навчання в умовах впровадження у традиційну професійну освіту мережевих технологій на базі інформаційного середовища Moodle. Здійснено відбір і обґрунтування ефективності використання професійно спрямованих активних методів та мережевих форм навчання для формування професійної компетентності майбутніх фахівців при вивченні дисциплін комп'ютерного циклу.

Ключові слова: професійна компетентність, мережева технологія, інформаційне середовище Moodle, проблемний метод, метод проектів, портфоліо, мережеві форми навчання.

В статье сделан теоретический анализ форм и методов обучения в условиях внедрения в традиционное профессиональное образование сетевых технологий на базе информационной среды Moodle. Осуществлен отбор и обоснование эффективности использования профессионально направленных активных методов и сетевых форм обучения для формирования профессиональной компетентности будущих специалистов при изучении дисциплин компьютерного цикла.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, сетевая технология, информационная среда Moodle, проблемный метод, метод проектов, портфоліо, сетевые формы обучения.

In article the theoretical analysis of forms and methods of training in conditions of introduction in traditional vocational training network technologies is made on the basis of information environment Moodle. Active methods and network forms of training are selected. Their efficiency for formation of professional competence of the future experts is proved at studying disciplines of a computer cycle.

Key words: professional competence, network technology, information environment Moodle, problem method, method of projects, portfolio, network forms of training.

Уходження України до світового інформаційного та освітнього співтовариства вимагає підготовки висококваліфікованих фахівців, здатних гнучко реагувати на кон'юнктуру ринку праці. Сьогодні одним із першочергових завдань системи професійної освіти є підготовка конкурентоспроможного фахівця, який має високий рівень професійної компетентності. Інноваційні процеси в системі професійної освіти потребують нових стратегій навчання, які б відповідали світовим тенденціям створення глобальних ринків, становлення нової інформаційної ситуації та перетворення знань у безпосередню продуктивну силу.

Компетентісний підхід потребує не засвоєння окремих один від одного знань, умінь, навичок, способів діяльності, а оволодіння ними в комплексі та представлення та оцінювання результатів навчання у вигляді сформованих компетенцій. У зв'язку з цим

по-іншому визначається система форм і методів навчання та контролю за професійним становленням майбутніх фахівців. Нові можливості для цього надає впровадження мережевих технологій навчання, яке супроводжується створенням мобільного навчального інформаційного середовища та передбачає активну роботу суб'єктів навчального процесу в інтерактивному режимі.

У пропаганду та організацію наукових досліджень використання основних можливостей дистанційних, інформаційних технологій і мережі Інтернет у педагогічній практиці внесли вклад такі учені, як А. Андреев, В. Биков, Р. Гуревич, М. Глибовець, І. Ібрагімов, П. Підкасистий, Є. Полат, С. Раков, О. Співаковський, П. Ухань. Вивчаючи різноманітні аспекти, пов'язані з впровадженням мережевих технологій у професійну освіту, організацію мережевого навчання засобами Інтернет-

технологій, вчені пропонують ефективні шляхи їх застосування в професійній підготовці майбутніх фахівців (В. Богомолів, Є. Гаєвська, І. Готська, Л. Грінберг, В. Маняхіна, Г. Можаява, Л. Тігарева, Є. Патаракін, П. Якушев, О. Якушин).

Незважаючи на значну увагу науковців до дослідження мережевих технологій навчання, організаційно-методичні аспекти навчання в разі створення навчального інформаційного середовища, яке забезпечує задоволення освітніх інформаційних потреб, вивчені недостатньо. Подальшого дослідження потребує розробка навчально-методичного забезпечення в умовах впровадження в систему професійної освіти мережевих технологій на базі освітніх систем нового типу – систем управління навчанням (LMS – Learning Management Systems), лідером серед яких є система дистанційного навчання Moodle.

Метою статті є аналіз і відбір методів та форм навчання, які сприяють формуванню професійної компетентності майбутніх фахівців у разі використання в процесі професійної підготовки інформаційного середовища Moodle. Для досягнення поставленої мети обрано: об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах; предмет дослідження – організаційно-методичні аспекти формування професійної компетентності майбутніх фахівців в умовах впровадження мережевих технологій навчання; завдання дослідження – виявити та теоретично обґрунтувати форми і методи навчання з використанням інформаційного середовища Moodle, які сприяють ефективному засвоєнню знань, умінь, навичок, форм професійної поведінки та формуванню професійно спрямованих особистісних якостей майбутніх фахівців.

Упровадження в освітню систему традиційного професійного навчання мережевих технологій на базі системи Moodle супроводжується створенням навчального інформаційного середовища, яке є середовищем для реалізації процесу навчання через мережу Інтернет, містить навчальну інформацію й інформацію з результатами навчальної діяльності. Інформаційне середовище Moodle має широкі можливості для мультимодального представлення навчальної інформації, автоматизації контролю та моніторингу, здійснення інтерактивного мережевого спілкування, паралельних дій і обміну інформацією, використання яких потребує внесення коректив в організацію форм і методів навчання.

Розвиток інноваційних освітніх технологій у професійній освіті потребує відходу від орієнтації на академізм та авторитарність навчального процесу в сторону «самоактуалізації та самотрансценденції» студентів [1, с. 42]. Навчання у співробітництві, засноване на конструктивізмі, що реалізоване на базі системи Moodle, сприяє формуванню професійної компетентності майбутніх фахівців за рахунок комплексного застосування проблемного навчання, методу проєктів, навчання в малих групах, складання портфоліо [2; 3; 4].

Moodle пропонує методи навчання, орієнтовані на групову роботу студентів. Навчання у співпраці

створює активний пізнавальний процес, забезпечує роботу з різними джерелами інформації, сумісну пізнавальну діяльність. Ці методи передбачають широке використання дослідницьких і проблемних способів навчання з опорою на ідеї конструктивізму, застосування отриманих знань у спільній або індивідуальній навчальній діяльності, розвиток уміння виконувати різні соціальні ролі в сумісній діяльності, яка повністю імітує їх професійну діяльність.

Проблемне навчання засноване на розв'язанні складних пізнавальних задач, вирішення яких має значний практичний або теоретичний інтерес. Для реалізації професійного спрямування навчальних завдань проблемного характеру доцільно враховувати компонентний склад змісту навчання: система знань, система загальних інтелектуальних і практичних умінь, досвід творчої професійної діяльності, що виступає основою для подальшого професійного розвитку особистості, досвід емоційно-вольового відношення до світу й до себе [1]. Це дозволяє виділити наявність чотирьох груп пізнавальних проблем, результатом розв'язання яких може виступати: нове професійне знання; нове професійне вміння; досвід професійної творчості; ціннісно-емоційне відношення професійного спрямування. Виділення означених типів пізнавальних проблем надає можливість при проведенні лабораторно-практичних занять проблемного характеру організувати творчу самостійну роботу студентів на основі постійного нарощування складності та проблемності завдань («за зразком», реконструктивно-варіативні, частково-пошукові, дослідницькі).

Упровадження мережевих технологій у професійну освіту майбутніх фахівців та обумовлена цим зміна форм навчальної діяльності передбачає проєктивний характер навчання з опорою на конструктивізм і проблемне навчання. Метод проєктів займає провідне місце в компетентно-орієнтованій освіті та є комплексним методом, який дозволяє студенту самому (індивідуально або в групі) планувати, організувати і контролювати свою навчально-пізнавальну діяльність у процесі розв'язання складного пізнавального проблемного завдання, яке вимагає проведення творчої роботи студентів, результатом якої є створення кінцевого продукту, що має розвиваюче, практичне значення. У процесі цієї діяльності студенти розв'язують завдання, вирішення якого в силу його нестандартності не може опиратися на отримані ними знання. Процес розв'язання, крім збору й обробки інформації, містить елементи мозкового штурму, відкриття. Студенти, по заздалегідь спланованому викладачем та сконструйованому самостійно сценарію, проводять цю роботу самостійно, а педагог виступає в ролі помічника.

Метод проєктів завжди передбачає розв'язок проблеми з опорою на використання різноманітних засобів навчання та інтегрування знань і умінь з різних сфер професійної діяльності [1, с. 45]. В основу метода покладено розвиток пізнавальних,

творчих інтересів студентів, уміння самостійно формувати свої знання та орієнтуватися в інформаційному середовищі, розвиток критичного мислення. Використання інформаційного середовища Moodle відкриває нові можливості для формування вмінь співпраці в різноманітних мережевих проектах, здійсненні інтерактивної форми ділового спілкування та об'єднує зусилля багатьох студентів у здійсненні досліджень з використанням інтегрованих знань [5].

Використання методу проектів дозволяє перебороти традиційний розрив між аудиторною та позааудиторною роботою, органічно пов'язати роботу в аудиторії із самостійною навчальною діяльністю студентів. При реалізації проектної форми навчання студенти під керівництвом викладача самостійно знаходять необхідні відомості, працюючи з різноманітною, в тому числі й спеціалізованою літературою та засвоюють заплановані способи дій у процесі вирішення власної посильної проблеми. Використання методу проектів передбачає різні види групової мережевої взаємодії [1, с. 65]: сумісні проекти, короткочасні цільові групи, навчальні співтовариства. Для їх підготовки формуються групи по 3-5 студентів у кожній та устанавлюється конкретний термін її проведення.

Навчання в малих групах передбачає структуровану систематичну навчальну стратегію, при якій відібрані малі групи студентів працюють разом над загальною метою, створюючи при цьому деякий кінцевий продукт. Групи студентів формуються викладачем для виконання спільного на всіх завдання, здійснюється розподіл ролей між учасниками групи. Оцінюється робота всієї групи. Способи організації соціальної мережевої взаємодії при цьому є досить вільні. Кожен студент відповідає за результати своєї роботи, а викладач консультує процес групового навчання. Сумісна робота над проектами сприяє формуванню уміння щодо устанавлення міжособистісних зв'язків, узгодження своїх дій з діями колег, обирання оптимального стилю спілкування в різних ситуаціях. Динамічна взаємодія двох або більше студентів краще сприяє розвитку мислення та його активізації, устанавленню ділових взаємовідносин, погоджених інтересів та прийняттю сумісних професійно грамотних рішень [6].

У сучасній освітній практиці все більше значення здобуває портфоліо, яке є організованою, цілеспрямованою документацією професійного росту й досягнутої компетентності майбутніх фахівців у процесі навчання [7; 8]. Це одна з ефективних форм дослідницького навчання, яка дозволяє простежити прогрес студента, розвивати його розумові навички, свідчить про рівень навчальних, дослідницьких і практичних умінь студентів у їх синтезі [1, с. 118]. Портфоліо дозволяє представляти результати самостійної проектно-дослідницької діяльності, виконання практичних і лабораторних робіт та свідчить не тільки про здатності студента, але й уміння їх реалізувати та представляти, про його самоорганізацію й комунікативні навички. Особливо корисне портфоліо в плані підтримки

нових підходів до викладання й навчання, що орієнтуються на зростаючу роль студента в конструюванні розуміння досліджуваних проблем і на зміну ролі викладача як помічника в цьому.

Портфоліо зазвичай розглядається і як процес, і як результат. Під процесом дослідники розуміють складання портфоліо в термінах розвитку: таке збирання матеріалу, у якому відбивається рух від простих пошуків до когнітивного комплексу «розповідей про процес пізнання». Продукт же – результат збирання (портфоліо) – свідчить про те, що в студента виникло більш глибоке й об'ємне розуміння проблеми та сформувалися відповідні уміння і навички. Відповідно, портфоліо є елементом якісної оцінки професійного становлення майбутніх фахівців. Воно відбиває рівень відповідальності студента за навчання, сприяє її розвитку та самооцінці, рефлексії й діючому виявленню придбаних компетенцій. Особлива його перевага бачиться в тім, що портфоліо дозволяє цілеспрямовано документувати й чітко відслідковувати реальний рух студента в процесі формування його професійної компетентності та представляти це у вигляді збирання матеріалів будь-якого роду й формату (візуального, вербального, письмового, музичного, символічного, електронного тощо).

Упровадження в традиційну професійну освіту перерахованих контентних методів навчання – активних, з відображенням контексту майбутньої професійної діяльності з опорою на мережеві комунікації, групові форми навчання, змагальність сприяє забезпеченню творчого підходу до майбутньої професійної діяльності. У разі використання інформаційного середовища Moodle ці методи тісно переплетені один з одним, що дозволяє застосовувати їх комплексно та передбачає внесення відповідних коректив у традиційні форми професійного навчання і впровадження інноваційних.

Навчання з використанням засобів мережевих технологій надає нові рівні взаємодії учасникам навчального процесу, передбачає їх опосередковану інформаційним середовищем мережеву взаємодію, яка може бути розподіленою у просторі та часі [3; 4]. Це дає можливість модернізувати традиційні аудиторні та позааудиторні форми навчання.

Використання мережевих технологій дозволяє студенту будувати свою стратегію вивчення навчальної дисципліни та сприяє не тільки засвоєнню студентами знань, умінь, навичок, форм професійної поведінки, а й формуванню певної структури особистісних якостей. Дослідження умов формування професійної компетентності майбутніх фахівців засобами мережевих технологій дозволило устанавити, що впровадження навчально-методичного комплексу, який містить дистанційні курси, розроблені засобами Moodle з використанням модульного підходу, представлення знань як динамічної, мультимодальної структури, у формуванні якої беруть участь студенти, сприяє набуттю студентами досвіду самостійного поповнення та оновлення професійних знань, особистісної причетності до цього процесу та відповідальності за нього [4].

В Інституті державного управління ЧДУ ім. Петра Могили для вивчення дисциплін комп'ютерного циклу як основний засіб навчання використовується навчально-методичний комплекс, що містить дистанційні курси, метою якого є надання навчальному процесу цілісності шляхом інтеграції запропонованих етапів, засобів, форм і методів навчання та навчання умінням і навичкам самостійної роботи. Основною структурною одиницею дистанційного курсу є блок занять для вивчення навчальних тем у відповідності з модульною побудовою курсу.

Модульне навчання базується на позиціях діяльнісного, гнучкого підходу до визначення послідовності засвоєння навчального матеріалу, а сам модуль визначається як цілісна конструкція, що поєднує навчальний зміст і технологію оволодіння ним [9, 10]. Важливим критерієм побудови модулю є структурування діяльності студента в логіку етапів засвоєння знань: сприйняття, розуміння, осмислення, запам'ятовування, застосування, узагальнення, систематизація.

При визначенні етапів модульного навчання було використано підхід, реалізований у мережевій технології, яка впроваджена в Сучасній Гуманітарній Академії. Ця технологія базується на модульному підході, широкому застосуванні телекомунікаційно-спутникових мереж і сучасних інформаційних технологій та характеризується тим, що у ній використовуються [11, 12]: 1) глосарне навчання: система заучування фактів і понять, що входять у професійні словники; 2) оглядове навчання: побудоване на використанні оглядових лекцій, допомагає студенту створити цілісну картину галузі знань та діяльності, що вивчається; 3) алгоритмічне засвоєння знань: навчання, побудоване на засвоєнні алгоритмів професійних умінь; 4) розвиваючий тренінг: спонукає студента до самостійного пошуку інформації, її творчого осмислення та самостійних дій у постійно змінних умовах; 5) контроль знань: поточний, модульний і підсумковий.

У цілому, дотримуючись загальнодидактичних принципів до визначення етапів процесу навчання та спираючись на наявні дослідження структури процесу професійного навчання (С. Астахова [13], С. Сисоєва [14]), для вивчення кожного окремого навчального модулю визначено таку послідовність етапів модульного навчання: 1) оглядове навчання; 2) вивчення теоретичного матеріалу; 3) засвоєння, формування та закріплення професійних умінь і навичок; 4) розвиваючий тренінг; 5) модульний контроль. На кожному з описаних етапів професійного навчання запропоновано найбільш оптимальні засоби, форми та методи навчання, які значною мірою обумовлені специфікою інформаційного середовища Moodle.

Необхідно відмітити, що поділ процесу вивчення дисципліни на етапи є умовним, передбачає їх гнучку зміну з врахуванням індивідуальних особливостей студентів і сформованості наявних у них професійних знань, умінь і навичок. Використання розроблених дистанційних курсів в умовах традиційної освітньої системи при вивченні дисциплін

комп'ютерного циклу має свою специфіку та передбачає комбінацію самостійних, мережних і аудиторних занять.

На початку вивчення курсу передбачено проведення вступного аудиторного заняття, на якому студенти отримують загальне уявлення про навчальну дисципліну, ознайомлюються з вимогами до них. Ці самі відомості розміщені на початковій сторінці дистанційного курсу, і студенти мають можливість ознайомитися з ними самостійно. На вступному занятті доцільно ознайомити студентів з особливостями мережних технологій, структурою дистанційного курсу і його розміщенням у мережі Інтернет і дати рекомендації щодо його раціонального вивчення.

Подальше засвоєння навчального матеріалу студентами здійснюється з використанням дистанційного курсу, включає в себе мережеву аудиторну та позааудиторну роботу, обсяг якої визначається навчальним планом і має тенденцію до збільшення самостійної роботи. Організація аудиторних занять при вивченні дисциплін комп'ютерного циклу представлена традиційними для університету формами: лекціями, семінарськими, практичними та лабораторними заняттями. Однак при їх проведенні під час занять відбувається використання розробленого дистанційного курсу, що вносить свою специфіку. Позааудиторна робота студентів щодо вивчення навчального матеріалу представлена новими мережевими формами навчання: форуми, чати, мережеві консультації та семінари, тренінги, самостійна робота щодо вивчення теоретичного матеріалу, які можна поєднувати з аудиторними заняттями.

На етапі оглядового вивчення проводиться аудиторна оглядова лекція, призначена для ознайомлення з навчальним матеріалом, представленим в одному модулі навчального курсу. У дистанційному курсі міститься електронний текстовий аналог оглядової лекції та слайд-лекція і глосарій, які доповнюють та конкретизують лекцію викладача. Викладач може користуватися ними під час проведення аудиторної оглядової лекції.

Етап вивчення теоретичного матеріалу віднесено до самостійної роботи студентів у позааудиторний час шляхом занурення в навчальне середовище дистанційного курсу. Вивчення здійснюється шляхом ознайомлення з теоретичним матеріалом, представленим в електронних оглядових лекціях, слайд-лекціях, глосаріях, модульних підручниках, навчальних посібниках і додаткових джерелах інформації. Для закріплення та самостійного контролю отриманих знань студенти проходять низку мережних занять і тематичних тестових тренінгів, які дозволяють гнучко спрямовувати студента при вивченні теоретичного матеріалу, автоматично оцінюючи його при цьому.

Етап засвоєння, формування та закріплення професійних умінь і навичок передбачає проведення аудиторних і позааудиторних мережних практичних і лабораторних занять. Аудиторні практичні заняття проводяться в комп'ютерному класі та призначені для формування умінь і навичок розв'язувати

типові професійні задачі з використанням сучасних інформаційних технологій. При проведенні таких занять переважає самостійна індивідуальна та групова робота студентів по заданим викладачем завданням. Деяку частину заняття може становити фронтальна групова робота студентів під керівництвом викладача щодо освоєння основних алгоритмів виконання навчальних завдань. Лабораторні заняття проводяться в комп'ютерному класі по заздалегідь розробленим викладачем сценаріям. Головним елементом лабораторного заняття є доцільно підібрана навчальна задача професійного спрямування.

Електронні аналоги всіх практичних завдань і задач та засоби для розміщення результатів їх розв'язання містяться в дистанційному курсі і використовуються під час проведення практичних та лабораторних занять. Результатом виконання практичного завдання чи задачі є створення певного електронного документа. Інформаційне середовище забезпечує регулярне подання викладачу самостійно отриманих результатів, їх аналіз і доопрацювання при виявленні помилок і прогалин, надає можливість колективного обговорення результатів.

Занурення в систему розвиваючого навчання тренує студента в самостійному пошуку інформації, творчому її обміркуванні і самостійних діях в умовах, що змінюються. На етапі розвиваючого навчання передбачено самостійне написання рефератів, статей, есе, виконання практичних завдань і проєктів, проведення мережевих інтерактивних семінарів і консультацій із використанням інформаційного середовища Moodle. Теми рефератів, статей, практичні завдання та проєкти надаються студентам на початку вивчення курсу. Їх електронні аналоги та засоби для представлення результатів розміщені в дистанційному курсі інформаційного середовища Moodle. Мережеві засоби комунікації дозволяють робити колективними інтерактивні семінари й організувати їх проведення розподілено в часі та просторі з використанням таких засобів Moodle, як чат, семінар, форум. У кінці вивчення курсу проводиться аудиторне семінарське заняття для обговорення доповідей-звітів щодо виконання студентами самостійних практичних завдань та проєктів.

Інформацію про засвоєння навчального матеріалу під час самостійного опрацювання викладач отримує за допомогою засобів Moodle, призначених для моніторингу діяльності студента при вивченні курсу (календар, журнал оцінок, логи, перегляд електронних варіантів відповідей, виконаних завдань). Модульний і підсумковий контроль проводиться у вигляді тестування та передбачає проведення аудиторних занять із використанням модульних і підсумкових тестів, що розміщені в дистанційних курсах.

Використання розроблених засобами Moodle дистанційних курсів дозволяє значно збільшити долю аудиторної та позааудиторної самостійної роботи студентів, не зменшуючи ефективності про-

цесу професійного навчання. Структура дистанційних курсів є такою, що практично весь процес формування професійних знань і умінь, передбачених програмою, може бути здійснено шляхом самостійної роботи студента з дистанційним курсом через мережу Інтернет. Пропуск студентом окремих аудиторних занять може бути компенсовано його самостійним опрацюванням і виконанням аналогічних завдань, представлених у дистанційному курсі. При цьому результат його роботи може бути представлений для оцінювання викладачем із використанням засобів мережевої комунікації.

На кожному із запропонованих етапів навчання при вивченні дисциплін комп'ютерного циклу здійснюється використання проблемного методу: на етапі оглядового та поглибленого вивчення навчального матеріалу у вигляді проблемного викладу навчального матеріалу, на етапах формування вмінь та навичок і розвиваючого навчання у вигляді постановки навчальних завдань проблемного характеру. При цьому надається перевага слабо структурованим проблемам, алгоритми розв'язання яких відсутні в навчальних посібниках і підручниках, оскільки рішення саме таких проблем перебуває в центрі реальних повсякденних професійних практик [15].

На початку вивчення курсу студенти для самостійного виконання отримують завдання у вигляді проєкту, який може бути як індивідуальним, так і колективним і має професійне спрямування. Організація роботи над проєктом здійснюється з урахуванням розробок Е. Полат [16]. При оцінюванні проєкту задіяні такі критерії: характер спілкування й взаємодопомоги учасників проєкту; необхідна й достатня глибина проникнення в проблему; залучення знань з інших галузей; оптимальність прийнятих рішень, уміння аргументувати свої висновки; естетика оформлення результатів проєкту; уміння відповідати на питання опонентів.

Під час вивчення дисципліни кожен студент здійснює формування портфоліо у вигляді результатів їх початкових досягнень, яке включає: результати виконання практичних і лабораторних завдань на аудиторних заняттях у вигляді створених електронних документів, результати самостійного опрацювання теоретичного матеріалу дистанційного курсу, реферати стосовно запропонованих тем, проблемні статті, невеликі есе, узагальнення семінарських дискусій, критичні замітки про курс і послідовність вивчення матеріалу, міркування студента над тією або іншою проблемою, а також над характером і якістю власної роботи в курсі, виконані проєкти та електронні презентації для їх представлення. Електронні варіанти особистих портфоліо студентів уключаються в поповнюваний електронний архів студентських робіт і як інформаційний навчальний ресурс доступні для студентів та використовуються ними на всіх етапах навчання при вивченні курсу.

Отримані при впровадженні розробленого навчально-методичного комплексу в професійну

підготовку державних службовців узагальнені результати підтверджують ефективність і результативність відібраних форм і методів навчання для формування професійної компетентності державних службовців засобами мережевих технологій.

Таким чином, переорієнтація й перебудова значної кількості методів навчання та форм навчальної діяльності студентів в умовах упровадження мережевих технологій у традиційну професійну освіту, організація мережевих форм, професійно спрямованих активних методів навчання супро-

воджується засвоєнням знань і вмінь виконання професійних видів діяльності, розвитком особистісних якостей майбутніх фахівців, здатності до саморозвитку та сприяє формуванню їхньої професійної компетентності. Подальшого дослідження потребує вивчення організаційно-методичних аспектів професійної підготовки майбутніх фахівців у разі використання мережевих технологій при вивченні дисциплін професійного спрямування та розробка відповідного навчально-методичного забезпечення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Миненков Г. Я. Трансформация университета и учебный процесс : Методическое пособие для преподавателей / Г. Я. Миненков. – Минск : ЕГУ, 2004. – 164 с.
2. Ибрагимов И. М. Информационные технологии и средства дистанционного обучения / И. М. Ибрагимов. – М. : АCADEMA, 2005. – 331 с.
3. Боллобаш Н. М. Модель формування професійної компетентності майбутніх економістів засобами мережевих технологій / Н. М. Боллобаш // Наука і освіта : Науково-практичний журнал. – Одеса : Півд. наук. Центр АПН України, – 2009. – № 10. – С. 174-181.
4. Боллобаш Н. М. Фактори та умови формування професійної компетентності майбутніх економістів засобами інформаційного середовища Moodle [Електронний ресурс] / Н. М. Боллобаш // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2010. – № 3 (17). – режим доступу : <http://www.ime.edu-ua.net/em17/emg.html>.
5. Новожилова Н. В. Использование Интернет-технологии в исследовательской деятельности. Теория и практика образовательной технологии / Н. В. Новожилова. – М. : НИИ школьных технологий, 2004. – 192 с.
6. Гришин В. Н. Организация самостоятельной работы студентов в процессе группового взаимодействия : автореф. дис. на соискание науч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика» / В. Н. Гришин. – Елец, 2000. – 16 с.
7. Боллобаш Н. М. Організація самостійної роботи студентів : [навчальний посібник] / Н. М. Боллобаш, Г. В. Коваль. – Миколаїв : вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. – 68 с.
8. How to develop a professional portfolio : A manual for teachers / [Campbell, D. M., Ciguetti, P. V., Melenzyer, B. J. et al.]. – [2nd ed.]. – Boston : Allyn and Bacon, 2001.
9. Лаврентьев Г. В. Слагаемые технологии модульного обучения : [учебно-методическое пособие] / Г. В. Лаврентьев. – Барнаул : изд-во АГУ, 1994. – 128 с.
10. Лаврентьева Н. Б. Педагогические основы модульной технологии обучения / Н. Б. Лаврентьева. – Барнаул : Изд-во АГУ, – 1998. – 252 с.
11. Самостоятельная работа студента в условиях дистанционного обучения : [методические рекомендации] / С. С. Рошаль, Т. Ю. Семенова ; [под ред. В. Н. Фокиной]. – М. : СГА, 2004. – 82 с.
12. Фокина В. Н. Технология обучения в Современной гуманитарной академии : [методическое пособие] / В. Н. Фокина. – М. : СГА, 2005. – 15 с.
13. Астахова Е. В. Активизация самостоятельной учебной работы студентов технического университета в модульно-рейтинговом обучении : дис. кандидата пед. наук : 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Астахова Елена Витальевна. – Кемерово, 2005. – 150 с.
14. Сисосва С. О. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті : [монографія] / [С. О. Сисосва, А. М. Алексюк, П. М. Воловик та ін.] ; під ред. С. О. Сисосвої. – К. : ВПОР, 2001. – 502 с.
15. Jonassen, D. H. Communication Patterns in Computer & Mediated vs. Face to Face Group Problem Solving / Jonassen D. H. and Kwon H. I. // Educational Technology : Research and Development. – 2001. – 49 (10).
16. Полат Е. С. Метод проектов : история и теория вопроса / Е. С. Полат // Школьные технологии. – 2006. – № 6. – С. 43-47.

Рецензенти: **Редькіна Л. І.** – д.пед.н., проф., зав. кафедри педагогіки та управління закладами освіти РВНЗ «Кримський гуманітарний університет»;
Лебідь С. Г. – к.пед.н., доцент ЧДУ імені Петра Могили.

© Боллобаш Н. М., 2012

Дата надходження статті до редколегії 30.05.2012 р.

БОЛЛОБАШ Надія Миколаївна – доцент кафедри державної служби ЧДУ ім. Петра Могили.

Коло наукових інтересів: формування професійної компетентності, інформатизація професійної підготовки майбутніх фахівців.